

θρῶν, εἴτε τὴν κατὰ τῶν κακιῶν δραστήριωτέραν ἀντενέργειαν τοῦ ἀγαθοῦ, ὥστε τὸ κακὸν, ἐν μέρει ἀφαιρετὸν, καθὼς ἴδιον παντὸς πεπερασμένου, καὶ ἐν μέρει ἔργον ἡμέτερον, εἶναι πάντοτε ὅρος, ἀφορμὴ καὶ μέσον μείζονος ἀγαθοῦ. Καὶ οὕτω τὸ κακὸν, χωρὶς νὰ ἐξαλειφθῇ ὁλοσχερῶς, διότι τοῦτο ἀδύνατον, βαθμηδὸν ἐλαττοῦται, καὶ ἡ πάλῃ αὕτη τοῦ ἀγαθοῦ κατὰ τοῦ κακοῦ, καὶ δι' αὐτῆς ἡ πρὸς τὸ ἀγαθὸν πρόοδος ἀποτελοῦσι τὴν ζωὴν τῆς φύσεως, καὶ συνιστῶσι τὴν καλλονὴν καὶ τὴν ἀγαθότητα τῆς ἠθικῆς ζωῆς καὶ τοῦ μεγάλου δράματος τῆς ἱστορίας. Ἐπὶ τέλους δὲ καὶ εἰ μὴ ἠδυνάμεθα νὰ ἐξηγήσωμεν καὶ δικαιολογήσωμεν κατ' ὅλα τὸ ἐν τῷ κόσμῳ κακὸν, πάντοτε θὰ ἠναγκαζόμεθα νὰ τὸ θεωρήσωμεν ὡς ἀπαραίτητον καὶ πρόσφορον μέσον μείζονος ἀγαθοῦ, διότι ὁ Θεὸς εἶναι τέλειος, καὶ ἐὰν τὰ φαινόμενα τοῦ κόσμου δὲν δυνάμεθα πάντοτε νὰ συμβιβάζωμεν μὲ τὴν ἀπειρον αὐτοῦ τελειότητα, τοῦτο δὲν ἀποδεικνύει εἰμὴ τὴν ἀδυναμίαν τοῦ νοός μας, οὐδαμῶς δὲ ἀναιρεῖ τὴν θεϊαν φύσιν, καὶ ἐπὶ τοῦ μεταφυσικοῦ τούτου ζητήματος, ὡς ἐπὶ πολλῶν ἄλλων ἀπλῶς φυσικῶν, ὁ λόγος μᾶς ὑποχρεοῖ νὰ πιστεύσωμεν, ὅτι καὶ κατ' ὅλα δὲν καταλαμβάνομεν.

Π. ΒΡΑΙΔΑΣ ΑΡΜΕΝΗΣ.

ΠΟΙΚΙΛΑ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑ

ΥΠΟ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ Σ. ΚΟΝΤΟΥ.

§ 15*.

Γράμμα ἀντὶ τοῦ σύγγραμμα ἢ ποίημα.

Τὸ ὄνομα γράμμα ἐκ τοῦ ῥήματος γράφω παραχθέν καὶ πᾶν τὸ γεγραμμένον καθόλου δηλοῦν παραλαμβάνεται οὐχὶ ὀλιγάκις παρὰ τοῖς παλαιοῖς ἐπὶ τῆς αὐτῆς ἐννοίας, ἐφ' ἧς τὸ ἐκ τοῦ συγγράφω γενόμενον σύγγραμμα καὶ τὸ ἐκ τοῦ συντάσσω σχηματισθὲν σύνταγμα. Σημαίνει δ' οὐ μόνον τὸ καταλογάδην σύγγραμμα ἀλλὰ καὶ τὸ μετὰ μέτρου ποίημα. Ὡς δὲ διὰ τῆς λέξεως βιβλίον ἢ λόγος ὀνομάζεται πολλάκις τὸ μέρος ἐκτενοῦς συγγράμματος ἢ πραγματείας, ὅπερ τόμος ὑπὸ τινων προσαγορεύεται, οὕτω καὶ διὰ τῆς συνωνύμου γράμμα. Ἀδιαφόρως λοιπὸν λέγεται ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων ἄλλοτε μὲν τὸ γράμμα ἢ τὸ βιβλίον τοῦ δεῖνος λογογράφου ἢ ποιητοῦ, ἄλλοτε δὲ τὸ πρῶτον γράμμα ἢ τὸ πρῶτον βιβλίον ἢ ὁ πρῶτος λόγος καὶ τὸ δεύτερον γράμμα ἢ τὸ δεύτερον βιβλίον ἢ ὁ δεύτερος λόγος κτλ. τοῦ δεῖ-

νος συγγράμματος ἢ πραγματείας. Ἐπειδὴ δ' ἀντίκεινται ἀλλήλοις τὸ σύγγραμμα καὶ τὸ ποίημα, φανερόν γίνεται ὅτι καθολικὸν ὄνομα περιεκτικὸν τούτων καὶ ἀμφοτέρων ἅμα παραστατικὸν εἶνε τὸ γράμμα ἐμφαίνον τὸ τ' ἐν πεζῷ λόγῳ συντεταγμένον καὶ τὸ ἐν ἐμμέτρῳ.

Ἄλεξ. παρ' Ἀθην. σελ. 164, 6' :

βιβλίον

ἐντεῦθεν ὅ τι βούλει προσελθὼν, παῖ, λαβέ.

καὶ :

Ὀρφεὺς ἔνεστιν, Ἡσίοδος, τραγωδία,
Χοιρίλος, Ὀμηρος, Ἐπίχαρμος, συγγράμματα
παντοδαπά.

καὶ :

φιλόσοφος τις εἶ,
εὐδὴλον, ὃς παρὶς τούτων γράμματα
Σίμου τέχνην ἔλαβες.

Πρὸς ἀποκτάσασιν τοῦ μέτρου ὁ μὲν Ἰακώψιος ἔγραψεν :

Ἐπίχαρμος, Ὀμηρος, Χοιρίλος, συγγράμματα.

ὁ δ' Ἑρμαννός :

Χοιρίλος, Ὀμηρος, ἔστ' Ἐπίχαρμος, γράμματα.

Ὁ Μεινέκιος ἐν μὲν τῇ μικρᾷ ἐκδόσει τῶν ἀποσπασμάτων τῶν κωμικῶν (σελ. 723) ἐνέκρινε τὴν γραφὴν τοῦ Ἑρμαννοῦ, ἐν δὲ τῇ ἐκδόσει τοῦ Ἀθηναίου (Τόμ. Α', σελ. 294 καὶ Τόμ. Δ', σελ. 79) τὴν τοῦ Ἰακωψίου. Ὁ Ναίκιος (Χοιρίλ. σελ. 6) εἰκασεν Ἐπίχαρμος. Ἄλλων φιλολόγων γινώμαι μνημονεύονται ὑπὸ τοῦ Μεινεκίου ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκδόσει τῶν ἀποσπασμάτων τῶν κωμικῶν (Τόμ. Γ', σελ. 444).

Ἀνθολ. Πκλ. Θ', 25 :

γράμμα τόδ' Ἀρήτοις δαήμενος, ὅς ποτε λεπτῇ
φροντίδι δηναιοὺς ἀστέρας ἐφράσατο.

καὶ Θ', 63 :

τίς γὰρ ἔμ' οὐκ ἦεισε; τίς οὐκ ἀνελέξατο Λυδὴν
τὸ ξυνὸν Μουσῶν γράμμα καὶ Ἀντιμάχου;

καὶ Θ', 184 :

Πίνδαρε, Μουσάων ἱερὸν στόμα καὶ λάλε Σειρήν,
Βακχυλίδην, Σαπφούς τ' Αἰολίδες χάριτες
γράμμα τ' Ἀνακρεϊόντος Ὀμηρικὸν ὃς τ' ἀπὸ ρεύμα
ἔσπασας οἰκείας, Στησίχορ', ἐν καμάτοις.

Ὁ Ἐκκῆρος εὕρισκει εὐαρεμοστότερον τὸ «ᾄσμα τ' Ἀνακρεϊόντος». Νομίζει δ' ὅτι ἀντὶ τοῦ αἰθνητοῦς ἀστέρας ἐφράσατο ἦτο κατ' ἀρχὰς γεγραμμένον αἰνιγματοῦς ἀστέρας» (Comment. Crit. Μέρ. Α', σελ. 189 καὶ σελ. 193).

Ξενοφ. Ἀπομν. Δ', 6', 1 «ἐκταραθὼν γὰρ Εὐθόδημον τὸν καλὸν γράμ-

ματα πολλά συνειλεγμένον ποιητῶν τε καὶ σοφιστῶν τῶν εὐδοκίμωνάτων». Δ', Ε', 8 «εἰπέ μοι, ἔφη, ὦ Εὐθύδημε, τῷ ὄντι, ὥσπερ ἐγὼ ἀκούω, πολλά γράμματα συνήχας τῶν λεγομένων σοφῶν ἀνδρῶν γεγονέναι;». Δ', Ε', 10 «τί δὴ βουλόμενος ἀγαθὸς γενέσθαι, ἔφη, ὦ Εὐθύδημε, συλλέγεις τὰ γράμματα;». Πρβ. Φρύγιχ. Σοφιστ. Προπαρ. σελ. 31, 30 «Καὶ γράμμα τὸ ζωγράφημα· καὶ (αἱ) ἐπιστολαὶ δὲ γράμματα· καὶ τὰ ψηφίσματα, ὡς Δημοσθένης· καὶ τὰ συγγράμματα τῶν ἀρχαίων ἀνδρῶν, ὡς Ξενοφῶν».

Πλάτ. Παρμεν. σελ. 127, γ' «ἐπιθυμοῦντας ἀκοῦσαι τῶν τοῦ Ζήνωνος γραμμάτων· τότε γὰρ αὐτὰ πρῶτον ὑπ' ἐκείνων κομισθῆναι». Πρβ. καὶ σελ. 127, δ'.

Ψευδαισχίν. Ἐπιστ. Δ', σελ. 668 «ἄλλ' ὅπως μὴ γέλωτα ὀφλισκάνης ζητῶν ὅστις ἐστὶν ὁ Πίνδαρος· τουτί μὲν γὰρ οἶμαι ὅτι καὶ παρὰ Μαντίᾳ τῷ γραμματιστῇ ἄμα ἐμοί ποτε ἔραθες τὸ γράμμα». Πρβ. καὶ Βαλκενάριον Παρρατηρ. εἰς Ἀμμόν. σελ. 56.

Πλούτ. Σύλλ. 26 «αἱ δὲ πρεσβύτεροι Περιπατητικοὶ φαίνονται μὲν καθ' ἑαυτοὺς γενόμενοι χαρίεντες καὶ φιλόλογοι, τῶν δὲ Ἀριστοτέλους καὶ Θεοφράστου γραμμάτων οὔτε πολλοὺς οὔτ' ἀκριβῶς ἐντετυχηκότες διὰ τὸν Νηλέως τοῦ Σκηψίου κληρονόμον, ὃ τὰ βιβλία κατέλιπε Θεόφραστος, εἰς ἀριλοτίμους καὶ ἰδιώτας ἀνθρώπους παραγενομένοις». Τιβ. Γράκχ. 8 «Ἀντιπάτρου τοῦ Ταρσέως γεγονῶς ἐν ἄστει συνήθης καὶ τετιμημένος ὑπ' αὐτοῦ προσφωνήσας γραμμάτων φιλοσόφων». Πρβ. καὶ Καίσι. 60.

Στράβ. σελ. 7 «τὸν μὲν οὖν ἐκδοῦναι πρῶτον γεωγραφικὸν πῖνακα, τὸν δὲ Ἐκαταῖον καταλιπεῖν γράμμα».

Γαλην. Τόμ. ΙΖ', Ε', σελ. 405 «ὡς καὶ Θεόφραστος ἐδήλωσεν ἐν τῷ περὶ θερμοῦ καὶ ψυχροῦ γράμματι». Τόμ. ΙΙ', α', σελ. 196 «τοῖς ἀνγνωστομένοις ἀμφοτέρων τὰ γράμματα». σελ. 209 «οὐδεὶς ὅστις οὐ διήλθεν ἐν τῷ περὶ τέχνης γράμματι τὸν αὐτὸν λόγον». σελ. 218 «ὁ μὲν οὖν ἐν τῷ τοῦ Πλάτωνος γράμματι διαλεγόμενος τῷ Σωκράτει συγγνωστός ἦν ἴσως» (Πρβ. καὶ σελ. 288). Τόμ. ΙΘ', σελ. 8 «Ἐν γάρ τοι τῷ Σανδαλαρίῳ, καθ' ὃ δὴ πλεῖστα τῶν ἐν Ῥώμῃ βιβλιοπωλείων ἐστίν, ἔθεασά μεθ' ἑνός ἀμφισβητοῦντας εἶτ' ἐμὸν εἶη τὸ πιπρασκόμενον αὐτῷ βιβλίον εἶτ' ἄλλου τινός· ἐπεγέγραπτο γὰρ δὴ Γαληνὸς ἱατρός· ὠνομένου δὲ τινος ὡς ἐμόν, ὑπὸ τοῦ ξένου τῆς ἐπιγραφῆς κινήσεις τις ἀνὴρ τῶν φιλολόγων ἐβουλήθη γινῶναι τὴν ἐπαγγελίαν αὐτοῦ, καὶ δύο τοὺς πρώτους στίχους ἀγνωστὸς εὐθέως ἀπέρριψε τὸ γράμμα τοῦτο μόνον ἐπιφθεγζόμενος, ὡς οὐκ ἔστι λέξις αὕτη Γαληνοῦ καὶ ψευδῶς ἐπιγέγραπται τουτί τὸ βιβλίον» (Πρβ. καὶ Τόμ. Ζ', σελ. 892, κτλ.). Οὐκ ὀλίγα δ' ἔχομεν ἐκ τοῦ Γαληνοῦ νὰ καταλέξωμεν παραδείγματα τῆς χρήσεως τοῦ γράμμα πρὸς δήλωσιν μέρους συγγράμματος ἢ πραγματείας, ἐφ' ἧς ἐννοίας παραλαμβάνεται ὑπ' αὐτοῦ καὶ τὸ βιβλίον καὶ τὸ λόγος. Τόμ. Α', σελ. 643 «ἔγνωκα γὰρ—καταπαύειν ἤδη τὸ δεύτερον γράμμα». Τόμ. Β', σελ. 74

«διὰ τοῦ πρόσθεν ἐπιδέδεικται γράμματος». σελ. 142 «ἀλλ' οὗτος μὲν δ λόγος ἐνταυθοῖ τελευτάτω, τὸ δ' ὑπόλοιπον ἅπαν ἐν τῷ τρίτῳ προσθήσω». σελ. 416 «καὶ μοι τοῦτο πέπρακται κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ δευτέρου τε καὶ τρίτου γράμματος». σελ. 420 «πρόσθεῖναι διέγων ἕτερά δύο βιβλία». σελ. 588 «εἰρημένων ἔμπροσθεν ἐν τῇ τῶν ἐκτὸς μορίων ἀνατομῇ κατὰ τὸ πέμπτον γράμμα». σελ. 589 «πρόκειται μὲν ἐν τῷδε τῷ γράμματι διελθεῖν — ὃν ἐν τῷ πρὸ τούτου βιβλίῳ διήλθον». σελ. 651 «ἔστι μὲν ἔτι καὶ τοῦτο τὸ βιβλίον ἀνατομικὰς ἐγχειρήσεις διδάσκον». σελ. 652 «σχεδὸν ἅπαντα λέλεκται κατὰ τὸ πρὸ τούτου γράμμα». Τόμ. Θ', σελ. 106 «τῶν ἐν ἐκείνῳ τῷ βιβλίῳ γεγραμμένων». σελ. 107 «δι' ἐκείνου τοῦ γράμματος δεδήλωται». Τόμ. Γ', σελ. 77 «ὁ μὲν δὲ πρῶτός μοι λόγος ἐνταυθοῖ τελευτάτω». σελ. 234 «ἐν τῷδε τῷ γράμματι λεγέσθω». σελ. 304 «καὶ ἤδη τέλος ἐπιτίθῃμι καὶ τῷδε τετάρτῳ γράμματι». σελ. 660 «ἐν τῷ τῆςδε τῆς πραγματείας ἐξδόμῳ γράμματι». σελ. 1021 «ἐνταυθα οὖν ἤδη τελευτάτω καὶ οὗτος ὁ λόγος». Ποιεῖται δὲ χρῆσιν ὁ Γαληνὸς καὶ τῆς λέξεως ὑπομνημα λέγων Τόμ. Α', σελ. 571 «διὰ τῶν ἐφεξῆς δυοῖν ὑπομνημάτων εἰρήσεται» καὶ Τόμ. Γ', σελ. 874 «γράφοντες ἐν τῷ τρίτῳ καὶ τετάρτῳ καὶ πέμπτῳ καὶ ἑκτῷ τῶνδε τῶν ὑπομνημάτων» (Πρβ. καὶ σελ. 305, 735, 945 καὶ Τόμ. Θ', σελ. 106, κτλ.). Παρατηρητέον δ' ὅτι ἐν Τόμ. Α', σελ. 489 τὰ κρεῖττω τῶν ἀντιγράφων ἀντὶ τοῦ «εἰρίζεται δὲ καὶ τῇ τῆς θεραπευτικῆς μεθόδου πραγματεία περὶ τῆς χρείας αὐτῶν ἐπὶ πλέον» φέρουσι «καὶ τοῖς τῆς θεραπευτικῆς μεθόδου γράμμασι» (Ἰδε Act. Semin. Phil. Erl. Τόμ. Α', σελ. 66, 19. Πρβ. καὶ σελ. 65, 17).

Ὁριγέν. Τόμ. Β', σελ. 194 «τῶν δεόντων ἐξετάζεσθαι καὶ ὑπομνηματικοῖς γράμμασι πιστεύεσθαι».

Ἐν τῷ Λεξιφάνει τοῦ Λουκιανοῦ § 1 ἐρωτήσαντος τοῦ Λυκίου «Λεξιφάνης ὁ καλὸς μετὰ βιβλίου;», ἀποκρίνεται ὁ Λεξιφάνης «νὴ Δί', ὦ Λυκίε γράμμα ἐστὶ τητινόν τι τῶν ἐμῶν κομιδῇ νεοχμόν». Μετ' ὀλίγα δ' ἐρωτᾷ πάλιν ὁ Λυκίος «ἀλλ' εἰπέ μοι, τίς ὁ νοῦς τῷ συγγράμματι;». Παρὰ δὲ τῷ Πολυβίῳ Β', ντ', 2 ἄλλα μὲν τῶν ἀντιγράφων ἔχουσιν ἐν τοῖς συγγράμμασιν, ἄλλα δ' ἐν τοῖς γράμμασιν.

Περὶ τῆς προκειμένης χρήσεως τοῦ ὀνόματος γράμμα γίνεται λόγος καὶ ὑπὸ Σέξτου τοῦ Ἐμπειρικοῦ γράφοντος ἐν τῷ πρὸς Γραμματικούς (σελ. 609) «Τάχα δέ, ὡς φασιν οἱ περὶ τὸν Ἀσκληπιάδην, καὶ αὕτη ἀπὸ γραμμάτων ὀνόμασταί, οὐκ ἀπὸ τούτων δέ, ἀφ' ὧν καὶ ἡ γραμματιστική, ἀλλ' ἐκείνη μὲν, ὡς ἔφην, ἀπὸ τῶν στοιχείων, αὕτη δὲ ἀπὸ τῶν συγγραμμάτων, περὶ οἷς ποιεῖται γράμματα γὰρ καὶ ταῦτα προσηγορεύετο, καθὼς καὶ δημόσια κηλοῦμεν γράμματα καὶ πολλῶν τινὰ γραμμάτων ἔμπειρον ὑπάρχειν φασί, τουτέστιν οὐ τῶν στοιχείων ἀλλὰ τῶν συγγραμμάτων. Καὶ Καλλίμαχος δὲ ποτὲ μὲν τὰ ποιήματα καλῶν γράμματα ποτὲ δὲ τὰ καταλογάδην σύγγραμμα φησὶ».

Κρεωφύλου πόνος εἰμὶ δόμῳ ποτὲ θεῶν ἀοιδὸν
 δεξαμένου· κλείω δ' Εὐρυτον ὅσο' ἔπαθεν
 καὶ ξανθὴν Ἰόλειαν. Ὀμήρειον δὲ καλεῖσθαι
 γράμμα· Κρεωφύλω, Ζεῦ φίλε, τοῦτο μέγα

καὶ πάλιν·

εἶπας ἦλθε χαῖρε Κλεόμβροτος Ἀρβρακιώτης
 ἦλατ' ἀφ' ὑψηλοῦ τείχεος εἰς Αἶδ' ἔην
 ἄξιον οὐδὲν ἰδὼν θανάτου τέλος ἀλλὰ Πλάτωνος
 ἐν τῷ περὶ ψυχῆς γράμμ' ἀναλεξάμενος·

Πρβ. καὶ Βεκκ. Ἀνεκδ. σελ. 725, 20 καὶ σελ. 728, 14.

Ἀναγινώσκεται δὲ καὶ παρ' Ἀμμωνίῳ σελ. 38 «Καὶ τὰ συγγράμματα
 ἐκάλουν οἱ παλαιοὶ γράμματα. Καλλιμάχος ποῦ φησι·

γράμματα δ' οὐχ εἴλισσεν ἀπόκρυφα.

τουτέστι τὰ συγγράμματα· καὶ πάλιν·

Πλάτωνος

ἐν τῷ περὶ ψυχῆς γράμμ' ἀναλεξάμενος.

Καὶ ἐν τῇ συνηθείᾳ φημὲν πολλὰ εἰδέναι γράμματα τόνδε· οὐ γὰρ τὰ εἴκοσι
 τέσσαρα ἀλλὰ τὰ τῶν πολλῶν ἔμπειρον γραμμάτων» (Γρ. «οὐ γὰρ τὸν τῶν
 εἴκοσι τεσσάρων ἀλλὰ τὸν πολλῶν ἔμπειρον γραμμάτων ἥτοι συγγραμμά-
 των») καὶ παρ' Εὐσταθίῳ σελ. 1959, 58 «Πολλῶν δὲ παρηγμένων ἐκ τοῦ
 γράφειν — ἐκεῖθεν καὶ τὸ γράμμα, ὃ καὶ στοιχεῖον σημαίνει συνήθως, ἔτι δὲ
 καὶ σύγγραμμα· ἐξ οὗ καὶ πολλὰ γράμματα εἰδέναι φημὲν καὶ γραμματικὰ
 εἶναι τὸν πολλῶν συγγραμμάτων ἔμπειρον. Καίται δ' αὐτὸ καὶ παρὰ Καλ-
 λιμάχῳ ἐν τῷ

γράμματα δ' οὐχ εἴλισσεν ἀπόκρυφα

καὶ

Πλάτωνος

ἐν τῷ περὶ ψυχῆς γράμμ' ἀναλεξάμενος·

Πρβ. καὶ Ἐτυμ. Μέγ. σελ. 240, 48 καὶ Κερκ. Ἀνεκδ. Ὁξ. Τόμ. Δ', σελ.
 310, 21. Σημειωτέον δ' ὅτι ἀντὶ τοῦ «γράμματα δ' οὐχ εἴλισσεν ἀπόκρυφα»
 εἰκασεν ὁ Ρουγκιήνιος εἰς εἴλισσεν (Ἐπιστ. Κριτ. Β', σελ. 186), ὅπερ εὐλό-
 γως ἀποδοκιμάζεται ὑπὸ τοῦ Ὁθ. Σνειδῆρου (Καλλιμ. Τόμ. Β', σελ. 482).

Εἶπε δ' ὁ Καλλιμάχος καί·

Λύδῃ καὶ παχὺ γράμμα καὶ οὐ τορὰν.

καί·

τῷ ἔκλειον τὸ γράμμα τὸ Κώϊον.

ἀντὶ τοῦ ποίημα· Ἰδε Ὁθ. Σνειδῆρον Καλλιμ. Τόμ. Β', σελ. 228 καὶ σελ. 49 f.

Ἐν τοῖς Βεκκήρου Ἀνεκδότοις σελ. 725 παρατεθέντος τοῦ εἰς τὸν Κλεόμ-
 βροταν ἐπιγράμματος τοῦ Καλλιμάχου, ἐπιφέρεται «Πρὸς τοῦτο δὲ εἶπεν
 Ὀλυμπιόδωρος ὁ φιλόσοφος·

εἰ μὴ γράμμα Πλάτωνος ἐμὴν ἐπέδρησεν ἐρωτῇ,
ἤδη λυγρὸν ἔλυσα βίον πολυκηδέα δεσμὸν».

Ὁ Κοραΐς γράφει ἐν ταῖς Σημειώσεσιν εἰς τὸ Γαληνοῦ περὶ τῆς ἀπὸ τῶν ἐνόδρων ζώων τροφῆς σελ. 183 «Κατὰ τὸ πρῶτον εἴρηται γράμμα: Γράμμα λέγει τὸ βιβλίον, διότι στοιχεῖαις αὐτὰ διήρουν οἱ Ἀρχαῖοι, Α λέγοντες καὶ Β καὶ Γ βιβλίον, ἥ δὲ ἄλφον ἐκ τῶν Ὀμηρικῶν ποιημάτων, ὧν ἐκάστη Ῥαψωδία ἀφ' ἐνὸς τῶν εἰκοσιτεσσάρων στοιχείων ἐπονομάζεται. Καὶ ὁ Ἱπποκράτης δὲ οὕτως ἄρχεται τῆς ἐπιγραφομένης *Περὶ ἰητροῦ βιβλίου*. Τὸ μὲν γράμμα ἐστὶν ἰητροῦ προστασίη, ταυτέστι, Τὸ βιβλίον περὶ προστασίας ἰατροῦ ἐστίν. *Πρὸς Εὐστάθ.* σελ. 5, 32 «Καὶ τὰ τοιαῦτα τμήματα οὐκ ἠθέλησαν ὀνομάσαι πρῶτον τυχὸν λόγον καὶ δεῦτερον καὶ τρίτον καὶ τὰ ἐξῆς, καθάπερ ἐποίησε Κόϊντος ἐν ταῖς μετὰ τὸν Ὅμηρον, ἀλλ', ἀπειδὴ περὶ ἡ βίβλος ἐξήρκει πρὸς πλείω τμήματα, ἔκριναν σεμνὸν ὀνομάσαι τὰς τομὰς τοῖς ὀνόμασι τῶν εἰκοσιτεσσάρων στοιχείων τῆς ἀνθρωπίνης ἐναρμονίας φωνῆς ὅθεν καὶ τὸ μὲν προκατάρχον τμήμα ἄλφα ὀνόμασαν, τὸ δὲ μετ' αὐτὸ βῆτα καὶ γάμμα τὸ ἐφεξῆς καὶ τὰ ἐχόμενα ὁμοίως κατὰ εὐτακτον λόγον ἕως τοῦ μεγάλου Ω, τιμῶντες οὕτω τὴν Ὀμηρικὴν ποίησιν τῷ προσβίῳ τῶν στοιχειωδῶν γραμμάτων καὶ μηδὲ πράγματα ἔχοντες τῇ εὐρεσιλογίᾳ τῶν ἐπιγραφῶν καὶ φιλοσόφων δὲ ἔργον ποιῶντες, οἱ πολλοὶ τοῦ τὰ οἰκεῖα συγγράμματα οὕτως ἐπιγράφουσι σεμνότερον. Διὸ καὶ τὰ εἰκοσιτέσσαρα τμήματα τῆς Ὀμηρικῆς ποιήσεως τῆς τε κατὰ τὴν Ἰλιάδα καὶ τῆς ἐν τῇ Ὀδυσσεΐᾳ οὐ μόνον ἄλφα καὶ βῆτα καὶ γάμμα ὀνομάζονται καὶ τὰ ἐξῆς, ἀλλὰ καὶ γράμματα καλοῦνται, καθὰ καὶ τὰ ῥηθέντα στοιχεῖα τῆς φωνῆς». Θυμωσθὲ τῷ ὄντι καὶ δυσπαρέδρατος εἶνε ἡ ἀγχίνουα τοῦ Εὐσταθίου, ὅστις περὶ ἀπλουστάτου καὶ φυσικωτάτου πράγματος λόγον ποιούμενος δύναται μετὰ τασαύτης περιεργίης νὰ φιλοσοφῇ καὶ οὕτως εὐμηχάνως ν' ἀνιχνεύῃ τὰ δυσθέρατα τοῖς πολλοῖς, μᾶλλον δὲ τὰ δυσεῖκαστα ἢ καὶ οὐδαμῶς εὐρετά.

Γράφει δ' ὁ Κοραΐς καὶ ἐν ταῖς εἰς τὸν Ἱσοκράτη Σημειώσεσι σελ. 41 «Πολλῶν γραμμάτων: Ἀντ. Πράγματων πολλῶν, οὐκ ὀρθῶς. Γράμματα γὰρ ὧδε, ὡς καὶ ἐν τῷ Ἀρειοπαγιτικῷ (15'), τοὺς νόμους λέγει. Πολλὴ δὲ ἡ χρῆσις καὶ παρὰ Πλάτωνα· αὐτίκα ἐν τῷ Πολιτικῷ (σελ. 293), *Ἄν τε κατὰ τὰ γράμματα, ἂν τε ἄνευ γραμμάτων*, φησί, ταυτέστιν, *Ἐάν τε κατὰ νόμους, εἴαν τε ἄνευ νόμων*, ὡς αὐτὸς αὐτῷ ἐκαστὸν ἐξηγούμενος λέγει. Τοῦτο δὲ ἀντιδιεσταλμένως πρὸς τὸ ἔθνη ἐκδεκτέον· νόμοι γὰρ τινές εἰσι κακεῖνα, ἄγραφοι μέντοι. Ἡ καὶ διὰ τὸ στήλαις ἐγγράφειν, ταυτέστιν ἐγγράττειν τοὺς νόμους, εἰκότως καὶ Γράμματα ἐκάλεσαν αὐτοὺς οἱ ἀρχαῖοι ἢ καὶ διότι εὐρεθεῖσι τοῖς γράμμασι πρῶτως εἰς τὴν πᾶν νόμων γραφὴν ἐχρήσαντο». *Πρὸς* καὶ σελ. 109 «Τὰ γράμματα: Τοὺς νόμους, κατ' ἐξοχὴν, καθὰ καὶ ἐν τοῖς πρόσθεν (σελ. 41) εἰρήκαμεν. Ἐν τῷ ἐμῷ ἀντιγράφῳ ἡμικρημένως, *Τὰ πράγματα*».

Εὐκόλως πᾶς τις προσηκόντως τὸ πρῶγμα θεωρῶν συνοραῖ τὰ ὑπὸ τοῦ ἀοιδίου ἀνδρὸς ἀναπισκέπτως προσηνεγμένα ἢ προχεύως ἐξ ὑπομνημάτων παλαιῶν γραμματικῶν παρειλημμένα. Ἡ λέξις γράμμα σηκίνει πᾶν τὸ γεγραμμένον, ὅπερ δύναται νὰ εἴνε σύγγραμμα ἢ ποίημα ἢ ἐπιστολή ἢ νόμος ἢ ψήφισμα ἢ ἐπίγραμμα, κτλ. Παρ' Εὐσταθίῳ σελ. 1923, 60 φέρεται «λέγει δέ που, φασι, καὶ Ἀίσχύλος οὕτω τὸ γράμμα, οἷον ὡς λέγει γέρον γράμμα, τουτέστι λόγος».

§ 16.

Γραφεὺς ἀντὶ τοῦ συγγραφεὺς καὶ γραφή ἀντὶ τοῦ συγγραφῆ.

Ὡς ὁ βράπτων λέγεται βαφεὺς καὶ ὁ κνάπτων κναφεὺς καὶ ὁ ῥάπτων ῥαφεὺς καὶ ὁ σκάπτων σκαφεὺς καὶ ὁ θάπτων ταφεὺς, οὕτω καὶ ὁ γράφων γραφεὺς (Πρβ. καὶ γλυφεὺς, κτλ.). Ἡ ἐργασία δὲ τοῦ γράφοντος ὀνομάζεται γραφή, ὅπερ ὁμοίως ἐσχηματισμένον εἴνε τῷ ἀφή, ῥαφή, σκαφή (ἀνάσκαφή, κατυσκαφή, ὑποσκαφή), ταφή (Πρβ. καὶ γλυφή, τρυφή, ριφή=ῥιπή, κατακρυφή, κτλ.). Εὐρίσκεται δ' ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ τὸ τε γραφεὺς ἐνίοτε ἀντὶ τοῦ συγγραφεὺς κείμενον καὶ τὸ γραφή πολλάκις ἀντὶ τοῦ συγγραφῆ, καθάπερ τὸ γράμμα ἀντὶ τοῦ σύγγραμμα, περὶ οὗ ἱκανὸς ἐγένετο λόγος ἐν τῇ προηγούμενῃ παραγράφῳ.

Τῆς χρήσεως τοῦ ὀνόματος γραφεὺς ἀντὶ τοῦ συγγραφεὺς παρέχει ἡμῖν παραδείγματα ὁ Γαληνὸς λέγων Τόμ. ΙΕ', σελ. 105 «μηδέπω πεπανουργημένων τῶν ἐπιγραφῶν, ἀλλ' ἐκάστου βιβλίου τὸν ἴδιον γραφεὰ διὰ τοῦ προγράμματος δηλοῦντας» καὶ Τόμ. ΙΖ', α', σελ. 413 κοῖμαι δὲ τοῦτο συμβεβηκέναι οὐχ ὑπὸ (τοῦ) γραφῆος ἀλλὰ μάλλον ἢ ἀμυθία ἢ ῥαθυμία τῶν παλαιῶν βιβλιογράφων» καὶ Τόμ. ΙΗ', β', σελ. 730 «σφαλέντες ἐν τοῖς μικροῖς καὶ μὴ νοήσαντες ὡς ὁ γραφεὺς βούλεται» καὶ σελ. 863 «ἄλλως καὶ ἄλλως ἐνίοτε τὸν γραφεὰ τὰ αὐτὰ πράγματα γράφειν—εἴθ' εὐρόντα τὸν βιβλιογράφον — πάσας ἐγγράψαι τῷ ἐδάφει τοῦ συγγράμματος» καὶ Τόμ. ΙΘ', σελ. 60 «ἐν ἣ τὰ παρὰ ταῖς Ἀπτικαῖς γραφεῖσιν ὀνόματα κατὰ τὴν τῶν πρώτων ἐν αὐτοῖς γραμμῶν ἡθροισται τάξιν». Πρβ. σελ. 61 «ἡθροισάμενος ἐξ Ἀπτικῶν συγγραφῶν αὐτά». Ἐν Τόμ. Ζ', σελ. 892 κεῖται «οὐχ ὑπὸ τοῦ γράσαντος ἐμοὶ δοκεῖν αὐτοῦ — ἀλλὰ τις τῶν παλαιῶν βιβλιογράφων ἡμαρτεν». Πρβ. καὶ Τόμ. ΙΙΙ', β', σελ. 778.

Τὸ παρὰ Διοδώρῳ τῷ Σικελιώτῃ ἀνγγινωσκόμενον βιβλ. ΚΑ', ιζ', 4 «ῥάδιον δ' ἦν, αἶμαι, πρὸς ἄμειψιν χάριτος τῷ γραφεῖ τῶν ἐγκωμίων μὴ λειφθῆναι τῆς ἐκ τοῦ βασιλικοῦ γένους δωροδοκίας» ἐπηνωρθώθη ἐκ τοῦ Σουῖδα διωσώσαντος (λ. Καλλιῆς) τὸ ὑπὸ τοῦ συγγραφῆος τεθὲν γραφεῖ.

Πολλῷ συχνότερον ἔπαινται τὸ ὄνομα γραφή ἐπὶ τῆς ἐννοίας τοῦ συγγραφῆ.

εἰλημμένον. Ὡς δ' ἡ λέξις συγγραφή σημαίνει οὐ μόνον τὴν ἐργασίαν ἀλλὰ καὶ τὸ ἔργον αὐτὸ ἦτοι τὸ σύγγραμμα, οὕτω καὶ ἡ γραφή.

Οὐκ ὀλίγα παραδείγματα τῆς χρήσεως τοῦ ὀνόματος γραφή ἀντὶ τοῦ συγγραφή ἔχομεν ἐκ βιβλίων Διονυσίου τοῦ Ἀλικαρνασσεύς νὰ προενέγκωμεν, οἷον πρὸς Ἀρμαῖ. Α', 3 αὐτὸν ὧν ἐν ἰδίᾳ δηλώσω γραφῇ τὰ δοκοῦντά μοι». πρὸς Γναῖ. 1 «οὐκ ἤρκεσθη ταῖς ἄλλαις γραφαῖς ἀλλὰ καὶ κράτιστον — ἐν τῷ Φαίδρῳ συνετάξατο λόγον» καὶ αὖθις γὰρ τὰς ἄλλας αὐτοῦ γραφὰς παρφέρειν». πρὸς Ἀρμαῖ. Β', 1 «ἤτταν ἠκριβώσθαι τὰς γραφὰς», περὶ Θουκυδ. 1 «συντόμῳ τε καὶ κεφαλαιώδει γραφῇ περιλαβὼν» καὶ αὖθις δὲ βουλευθέντος ἰδίαν συνετάξασθαι με περὶ Θουκυδίδου γραφήν». 2 αὐτῶν ἀναγνωσομένων τὴν γραφήν» καὶ «οὐδεμίαν ἐκδεδωκὼς γραφήν, ἐν ᾗ κατηγορῶ τινος, ἐξωμῶς προγματείας, ἣν συνεταξάμην κτέ.» καὶ «περὶ δὲ τοῦ γένους τῆς γραφῆς πλείονα μὲν εἶχον λέγειν». 5 «μῆλλον δὲ ἀρχεσθαι τῆς περὶ Θουκυδίδου γραφῆς» καὶ αὖθις ἦν ἔτι μένουσιν αὐτῶν αἱ γραφαί». 6 «μὴδ' εἰς ἀπάτην καὶ γοητείαν τῶν πολλῶν ἐκτρέψαι τὴν γραφήν». 23 αὐτὸτε γὰρ διασώζονται τῶν πλείονων αἱ γραφαὶ μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων». 25 «τῶν ἐντετυχόμενων τῇ γραφῇ». 33 «ἵνα μὴ περαιτέρω τοῦ δέοντος ἡ γραφή μοι προβῇ». 52 «καὶ παρεχόμεθα τὰς γραφὰς αὐτῶν». περὶ Λεκτ. Δημ. Δειν. 2 «ἐν τῇ πρὸ ταύτης δεδήλωται γραφῇ». 36 «οἱ σπουδαίως ἐβουλήθησαν ἐξενεγκεῖν γραφὰς».

Καὶ παρ' ἄλλοις δὲ συγγραφεῦσι τοῦ μεταγενεστέρου ἑλληνισμοῦ ἐκφέρεται ἡ λέξις γραφή ἐπὶ τῆς αὐτῆς ἐννοίας, ἐφ' ἧς καὶ ἡ συγγραφή, οἷον :

Παρὰ Πολυβίῳ Α', νς', 11 «περὶ ὧν οὐχ οἷόν τε διὰ τῆς γραφῆς τὸν κατὰ μέρος ἀπαδοῦναι λόγον» καὶ Β', μ', 3 «ἀεὶ κατὰ τὸ πρέπον τῇ γραφῇ ποιούμενοι τὴν ἐπίστασιν».

Παρὰ Πλουτάρχῳ Κίμ. 2 «ἀναληψόμεθα τῇ γραφῇ τῶν παρὰλλήλων βίων τὰς πράξεις τοῦ ἀνδρός» καὶ Αἴμ. Παύλ. 1 «ἐμοὶ μὲν τῆς τῶν βίων ἀψασθαι μὲν γραφῆς συνέβη δι' ἑτέρους» καὶ «ἡμεῖς δὲ τῇ περὶ τὴν ἱστορίαν διατριβῇ καὶ τῆς γραφῆς τῇ συνηθείᾳ παρὰσκευάζομεν ἑαυτούς» καὶ Λουκ. 4 «ἀλλὰ τὴν τε γραφήν, ὡς εἴρηται, τῶν ὑπομνημάτων ἐκείνου δι' εὐνοίαν ἀνέθηκε κτέ.» (Πρβ. καὶ Νικ. 23).

Παρὰ Φίλωνι τῷ Ἰουδαίῳ Γόρ. Γ', σελ. 214 «ἡ μὲν οὖν πρὸ ταύτης γραφή περιεῖχε τοὺς κατὰ τὸ πρῶτον εἶδος ταττομένους τῶν ὀνείρων τῶν θεοπέμπτων».

Παρὰ Στράβωνι σελ. 12 «οὐ μὴν οὐδ' οὕτως ὑπάρχειν ἀπλοῦν δεῖ τὸν ἐντυγχάνοντα τῇ γραφῇ ταύτῃ καὶ ἀργόν» καὶ σελ. 345 «ὅταν εἰς ἐκεῖνον περιστῇ τὸν λόγον ἡ γραφή». Πρβ. καὶ σελ. 7 «τὸν δὲ Ἑκαταῖον καταλιπεῖν γράμμα πιστούμενον ἐκεῖνου εἶναι ἐκ τῆς ἄλλης αὐτοῦ γραφῆς», ὅπερ δύναται τις κάλλιστα νὰ μεταλλάξῃ εἰς τὸ ἀσύγγραμμα πιστούμενον ἐκεῖ-

νου εἶναι ἐκ τῆς ἄλλης αὐτοῦ συγγραφῆς». Ὁ Κόβητος μετέγραψε πιστευόμενον (*Μνημοσ.* 1876, σελ. 81).

Παρά Διοδώρῳ τῷ Σικελιώτῃ Α', λζ', 4 «ἀπέσχοντο τελέως κατὰ τὴν γραφὴν τῶν τόπων τῶν κατ' Αἴγυπτον».

Παρά Παυσανίᾳ Β', α', 1 «ἐπεὶ Εὐμήλος γε — φησὶν ἐν τῇ Κορινθίᾳ συγγραφῇ, εἰ δὲ Εὐμήλου γε ἡ γραφὴ κτέ.». Πρβ. καὶ Γ', α', 6 «ἤδη μοι καὶ τὰδε ἡ Σικυωνία γραφὴ διαζήειν, ὅπερ οἱ νέοι ἐκδόται μετετύπωσαν εἰς τὸ συγγραφή. Παρατηρητέον δ' ὅτι καὶ ἐν βιβλ. Ζ', δ', 6 «Ἰωνι δὲ τῷ ποιήσαντι τραγωδίαν ἐστὶν ἐν τῇ συγγραφῇ τοιαύδε εἰρημέναν καὶ ἐν βιβλ. Θ', ε', 2 «προεδήλωσεν ἡ Σικυωνία συγγραφὴ» τῶν κωδίκων τινὲς ἔχουσι γραφὴ καὶ γραφή.

Καὶ ἐν τῇ πλαστῇ ἐπιστολῇ τοῦ Φερεκύδους πρὸς τὸν Θαλῆν παρὰ Διογένηι τῷ Λαερτίῳ Α', 122 ἀνγκινώσκειται ἀπέσκηψα δ' ὧν τοῖσιν οἰκίηταισιν, ἐπὴν με κατόψωσιν, ἐς σὲ τὴν γραφὴν ἐνεῖκαίη».

Συχνὸν ἐν τῇ Καινῇ Διαθήκῃ καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις Ἐκκλησιαστικοῖς βιβλίοις εἶνε τὸ γραφὴ καὶ γραφαί, πᾶσα γραφὴ θεόπνευστος, ἐρευνᾶτε τὰς γραφάς, κτλ. Λέγεται δὲ ἡ ἁγία γραφὴ, αἱ ἁγίαι γραφαί, ἡ θεία γραφὴ, αἱ θεῖαι γραφαί, ἡ παλαιὰ γραφὴ, ἡ Εὐαγγελικὴ γραφὴ, κτλ. Ὁ Φίλων ἐν μὲν Τόμ. Α', σελ. 25 γράφει «ὡς αἱ ἱεραὶ γραφαὶ μνηύουσιν», ἐν δὲ Τόμ. Δ', σελ. 17 ἀπλῶς αἱ περιέχουσιν αἱ γραφαί». Πρβ. καὶ Ἰώσηπ. κατ' Ἀπίων. Β', 4 «καὶ ταῖς τῶν ἱερῶν γραφῶν βίβλοις ἐντυχεῖν».

Παρά Διοδώρῳ τῷ Σικελιώτῃ φέρεται βιβλ. ΚΑ', κεφ. ιζ' «κατὰ μὲν τᾶλλα μέρη τῆς γραφῆς πλείστην πρόνοιαν εἶχε τῆς ἀληθείας» καὶ «παρ' ἁλὴν γὰρ τὴν γραφὴν ἐγκωμιάζων τὴν τῶν Συρρακουσίων ἀνδρείαν κτέ.» καὶ «διόπερ τὰς ἐσχάτας τῆς συντάξεως πέντε βίβλους τοῦ συγγραφέως τούτου — οὐκ ἂν τις δικαίως ἀποδέξαιτο». Πρβ. καὶ Α', γ', 3 «τινὲς δ' εἰς τοὺς διζδόχους ἢ τοὺς ἐπιγόνους κατέστρεψαν τὰς συντάξεις» καὶ «οὐδεὶς ἐπεβάλετο αὐτὰς μιᾷ συντάξεως περιγραφῇ πραγματεύσασθαι διὰ τὸ μέγεθος τῆς ὑποθέσεως» καὶ Α', γ', 8 «ἡ δ' ἐν μιᾷ συντάξεως περιγραφῇ πραγματεία τὸ τῶν πράξεων εἰρόμενον ἔχουσα τὴν μὲν ἀνάγνωσιν ἐτοίμην παρέχεται, τὴν δ' ἀνάληψιν ἔχει παντελῶς εὐπαρκαλοῦσθαι» καὶ ΙΔ', ριζ', 7 «ἔγραψε μὲν βίβλους δέκα, τὴν δὲ τελευταίαν κατέπαυσε τῆς συντάξεως εἰς τὴν ὑπὸ Φιλομήλου τοῦ Φωκέως κατὰληψιν τοῦ ἐν Δελφοῖς ἱεροῦ» καὶ ΙΕ', ιε', 4 «τῶν δὲ συγγραφέων Διονυσόδωρος καὶ Ἀναξίς οἱ Βοιωτοὶ εἰς τοῦτον τὸν ἐνικυτὸν κατεστρόφασι τὰς συντάξεις».

Ἐκ τοῦ ῥήματος συντάττω καὶ συντάττομαι ἐσχηματίσθη ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ τὸ ὄνομα σύνταγμα ἰσοδυναμοῦν ἐνίοτε τῷ γράμμα ἢ σύγγραμμα καὶ τὸ σύνταξις τῆς αὐτῆς πολλάκις ἐννοίας ἐχόμενον τῷ γραφὴ ἢ συγγραφῇ.

Πλούταρχ. Ἠθ.κ. σελ. 605, γ' «ὡς Μοῦσαι τὰ κάλλιστα τῶν συνταγμάτων

των και δοκιμώτατα — ἀπετέλεσαν». σελ. 1036, γ' «ἐνδεέστερος γέγονεν αὐτοῦ καὶ τὸ σύνταγμα τοῦ συντάγματος μαλακώτερον». σελ. 1115, α' «ἵνα ταῦτα συντιθεῖς τὰ ἐγκλήματα μὴ τοῖς ἐκείνων συντάγμασιν ἐντόχως μηδ' ἀναλόγως εἰς χεῖρας Ἀριστοτέλους τὰ περὶ οὐρανοῦ καὶ τὰ περὶ ψυχῆς, κτέ.». Ἀλλ' ἐν βίῳ Νομῶ κεφ. 22 φέρεται ὅς λογισμῶ φησι μηδὲ τοὺς Πυθαγαρικοὺς εἰς γραφὴν κατατίθεσθαι τὰ συντάγματα, μνήμην δὲ καὶ πείδουσιν αὐτῶν ἄγραφον ἐμποιεῖν τοῖς ἀξίοις».

Διόδ. Σικελ. Α', γ', 8 «ἔπειτα διὰ τὴν ἀνωμαλίαν καὶ τὸ πλῆθος τῶν συνταγμάτων δυσκατέληπτος γίνεται τελέως ἢ τῶν πεπραγμένων ἀνάληψις».

Γαλην. Τόμ. Ε', σελ. 187 «ἐξ ὧν ὑπελείποντο (Γρ. ὑπελείποντο) συνταγμάτων ἔνεστι καταμαθεῖν». Τόμ. ΙΖ', α', σελ. 507 «οὕτως ὁ λέγειν ἐπιχειρῶν ὁτιοῦν εἰς Ἱπποκράτειον σύνταγμα τὴν ἐκείνου φωνὴν ὀρθῶς ἂν ποιοίη σκοπὸν τῆς ἐξηγήσεως».

Σέξτ. Ερμειρ. σελ. 56, 13 «ἐν τοῖτοις ἀπκρίζομεν τὸν τε καθόλου τῆς σχέψεως λόγον καὶ τὸ πρῶτον τῶν ὑποτυπώσεων σύνταγμα». σελ. 119, 2 «περιγράφομεν καὶ τὸ δεύτερον τῶν ὑποτυπώσεων σύνταγμα» Πρῶ. καὶ σελ. 179, 24. σελ. 187, 6. σελ. 404, 22.

Ἐπικτ. Διατρ. Γ', κβ', 79 «εἴτα στρατηγία μὲν ἢ σύνταγμα τίνα ἀπεΐξει γάμου ἢ παιδοποιίας».

Κλεομήδ. σελ. 80 «προφερόμενοι ἰδίᾳ τινων περὶ μόνου τούτου συντάγματα πεποιηκότες».

Πάππ. Ἀλεξ. σελ. 632 «ταῦτα μὲν ἱκανὰ τοῦ συντάγματος Εὐκλείδου τῶν φαινομένων μόνον ἔνεκεν» καὶ «ἐντυγχάνοντι τοῖς ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου πεπραγματευμένοις περὶ τούτων συντάγμασιν».

Ἐβδόμηκ. Μικκαβ. Β', β', 24 «τὰ ὑπὸ Ἰζσοῦ τοῦ Κυρηναίου δεδηλωμένα διὰ πέντε βιβλίων πειρασόμεθα δι' ἑνὸς συντάγματος ἐπιτεμεῖν».

Κλήμ. Ἀλεξ. σελ. 849 «ἐν τοῖς περὶ τοῦ κατὰ φύσιν βίου συντάγμασι».

Ἀπολλών. περὶ Συντάξ. σελ. 56, 3 «Ἀλλ' οὐδὲ αἱ τῶν Ἑλλήνων συντάξεις ἀναδέχονται τὴν τῶν ἄρθρων παράθεσιν, εἴ γε ἐκ κοινῆς ἐννοίας, λέγω τῆς τῶν συνταγμάτων ἢ ποιημάτων, διάκρισιν πρώτην δηλοῦσι». Ἀντίθεσις δ' ἐνταῦθα γίνεται τῶν συνταγμάτων καὶ ποιημάτων, ὡς ἀλλαχοῦ τῶν συγγραμμάτων καὶ ποιημάτων.

Πολύβ. Α', γ', 2 «ταῦτα δ' ἐστὶ συνεχῆ τοῖς τελευταίοις τῆς Ἀράτου τοῦ Σικωνίου συντάξεως». Γ', α', 1 «ἐν τῇ πρώτῃ μὲν τῆς ὅλης συντάξεως, τρίτῃ δὲ ταύτης ἀνώτερον βιβλίον δεδηλώκαμεν» (Πρῶ. καὶ Δ', β', 1 καὶ Η', δ', 5 καὶ ια', 1). ΙΑ', β', 3 «καὶ ταῦτα διὰ τῶν προτοῦ συντάξεων δεδηλώκαμεν». Σουίδ. «Σύνταξις ἢ συγγραφή, ἢ ἱστορία. Πολύβιος ταῦτα ἐν ταῖς προτοῦ συντάξεσι δεδηλώκαμεν».

Πλάτ. Πθικ. σελ. 1043, α' «ἡ συντάξις ἢ περὶ βίων, τέτταρα βί-

Ελία». Δημοσθ. καὶ Κικ. Συγκρ. 1 «συντάξεις μὲν ἰδίας φιλοσόφους ἀπολέλοιπεν οὐκ ὀλίγας». Ἐν βίῳ Δημοσθένους κεφ. 2 συνῆψεν ὁ Πλούταρχος τὸ σύνταξιν καὶ τὸ ἱστορίαν.

Διονύς. Ἀλικαρν. περὶ Ἀρχ. Ῥητόρ. 3 πολλοὶ δὲ λόγοι πολιτικοὶ χαρίεντες ἐκφέρονται φιλόσοφοι τε συντάξεις οὐ μὰ Δία εὐκαταφρόνητοι». 4 «δικαιρεθήσεται μὲν εἰς δύο συντάξεις ἡ πρῆγματεία». περὶ Ἰσαί. 20 «καὶ Ζώϊλος ὁ τὰς κατ' Ὀμήρου συντάξεις καταλιπών». Πρβ. καὶ περὶ Θουκυδ. Χαρκιτ. 5.

Διογένης. Λαέρτ. Ζ', 190 αλογικοῦ τόπου τοῦ περὶ τὰ πράγματα σύνταξις πρώτη — σύνταξις δευτέρα». Πρβ. καὶ 191, κτλ.

Ἐπικτ. Διατρ. Α', δ', 6 «ὁ πολλὰς Χρυσίππου συντάξεις ἀνεγνώκως; » Β', ιζ', 40 «καὶ πάσας τὰς συναγωγὰς καὶ τὰς συντάξεις τὰς Χρυσίππου μετὰ τῶν Ἀντιπάτρου καὶ Ἀρχεδήμου διέλθωμεν». Πρβ. καὶ Α', δ', 14 καὶ κς', 16 καὶ Β', ιθ', 10.

Στέφαν. Βυζ. σελ. 403, 11 «οὐ Ἰπποκράτης ὁ ἐπιφανέστατος, ὁ καὶ θαυμασίας συντάξεις καταλελοιπώς».

Φίλων Τόμ. Δ', σελ. 5 «διὰ τῆς προτέρας συντάξεως — ἡκριβώσαμεν». Πρβ. καὶ σελ. 7.

Ἦριγέν. Τόμ. ΚΕ', σελ. 43 «οὐδενὸς τῶν ἁγίων ἐκδεδωκότος συντάξεις πλείονας». σελ. 48 «καὶ πολυβίβλους συντάξεις φερόντων».

Κλήμ. Ἀλεξ. σελ. 767 «καὶ πάλιν ἐν τῷ δευτέρῳ τῆς αὐτῆς συντάξεως ὧδε γράφει». Πρβ. καὶ σελ. 927.

Ὡς δὲ λέγεται ὑποκοριστικῶς συγγραμμάτιον, οὕτω καὶ συνταγμάτιον, οἷον Εὐστάθ. Παρεκβ. εἰς Διον. Περιηγ. 1 «οὐ ζήλωτής ἐστιν ἐν πολλοῖς ὁ τὸ οἰκουμένικόν τουτὶ συνταγμάτιον ποιησάμενος».

Παρ' Ἠσυχίῳ ἀναγινώσκεται «Σύνταγμα: σύγγραμμα ἢ ἐκ λόγων τάγμα». Τὸ ἐκ λόγων τάγμα ἀδυνατοῦντες νὰ νοήσωμεν τρέπομεν εἰς τὸ ἐκ λόγων τάγμα.

Ὁ Ἀρμῶνιος ποιούμενος λόγον περὶ τῆς διαφορᾶς τοῦ σύγγραμμα καὶ σύνταγμα καὶ τοῦ σύνθεσις καὶ σύνταξις γράφει (σελ. 131) «Σύγγραμμα συντάξεως (Γρ. συντάγματος) διαφέρει· σύγγραμμα μὲν γάρ ἐστιν ὁ δίχα μέτρου λόγος ὁ προσγορευόμενος πεζός, σύνταγμα δὲ πολεμικόν τι σύστημα, ἀφ' οὗ καὶ συνταγματάρχης ὁ τοῦ συστήματος αὐτοῦ ἄρχων» καὶ «Σύνθεσις συντάξεως διαφέρει· σύνθεσις μὲν γάρ ἐστιν ὁ λόγος ὁ ἑμμετρος, σύνταξις δὲ ὁ λόγος ὁ πεζός». Δὲν εἶνε ὀρθὰ τὰ ὑπὸ τοῦ Ἀρμωνίου διδασκόμενα. Θὰ διαλάβωμεν δ' ἐν ἄλλῳ τόπῳ ἀκριβῶς περὶ τοῦ σύνθεσις καὶ σύνταξις ἐξετάζοντες καὶ τὰ περὶ τοῦ σύνθεσις ὀνομάτων, κτλ. καὶ τοῦ σύνταξις λέξεων, κτλ. Ἐν ταῖς εἰς Αἰσχίνην σχολίαις σελ. 332 Σχουλιτζ. φέρεται «Λέγεται δὲ καὶ ἄλλαχού τὸ σύνταγμα καὶ ἐπὶ τοῦ τάγματος τῶν στρατιωτῶν. Ὅθεν καὶ παρὰ Μεγάνδρῳ ἀνέγνωμεν τὸ σύνταγμα τῆς ἀρχῆς. Τὸ δὲ λεγόμενον περὶ

βιβλίον παρὰ τινων οὐ λέγεται σύνταγμα παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἀλλὰ μᾶλλον σύγγραμμα». Τὸ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις εἶνε γραφὴ τοῦ Σκουπίου ἀντὶ τοῦ τοῦδε τοῦ ἀρχαίου, ὅπερ ὀφείλει ἴσως νὰ μετατυπωθῇ εἰς τὸ ὑπ' αὐθεντοῦ ἀρχαίου. Καὶ ἡμεῖς δὲ παρ' οὐδενὶ τῶν δοκίμων εὗρομεν τὸ σύνταγμα εἰλημμένον ἀντὶ τοῦ γράμμα ἢ σύγγραμμα.

Ἐν τέλει μνημονεύομεν τὸ παρὰ Σουίδᾳ «Συντακτικός: ὁ Ὀριγένης διὰ τὸ πεποινηκέναι πολλὰ βιβλία». Ἀλλὰ κατὰ τὸν Ἐπιφάνιον συντάκτης ἐπεκαλεῖτο ὁ Ὀριγένης (Τόμ. Β', σελ. 581, 29).

ΠΕΡΙ

ΤΗΣ ΤΟΠΟΓΡΑΦΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

ΤΗΣ ΦΩΚΙΑΣ *

Ἐκ τῶν ἐπισημοτέρων τῆς Ἰωνίας πόλεων δύο μόνον ἠξιώθησαν νὰ ἀκμάζωσιν ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων ἐπὶ τῆς ἀρχικῆς αὐτῶν θέσεως καὶ νὰ διατηρήσωσι μετὰ πολλῶν αἰώνων καταστροφῆς καὶ βαρβάρων ἐπιδρομῶν τὸ ὄνομα καὶ τὸν ἀρχαῖον ἐμπορικὸν αὐτῶν χαρακτήρα. Καὶ πράγματι, ὅχι μόνον ἡ Σμύρνη ἱδρύεται ἐφ' ἣ θέσει ὠκοδόμησεν αὐτὴν ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος, ἀλλὰ καὶ αὕτῃ ἡ παλαιὰ Φώκαια ὑφίσταται ἐπὶ τῶν αὐτῶν θεμελίων, ἐφ' ὧν καὶ πρὸ τρισχιλίων ἐτῶν περίπου οἱ πρῶτοι αὐτῆς ἐξ Ἑλλάδος ἱδρύται ὠκοδομήσαντο τῆς ἐκυτῶν ἐστίας. Καὶ ἡ μὲν Σμύρνη ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων ἐξακολουθεῖ ἐμπορευομένη κατὰ τὸν αὐτὸν πάντοτε χαρακτήρα, ἡ δὲ Φώκαια ἀπὸ τῆς περσικῆς κατακτῆσεως σιωπηλῶς μέχρι σήμερον διὰ τῶν πλοίων τῆς ἐξακολουθεῖ ναυτιλλομένη, μεταφέρουσα μὲν τὰ προϊόντα αὐτῆς εἰς μεμικρυσμένας χώρας, εἰσάγουσα δὲ νέα ἐκείθεν ἐμπορεύματα πρὸς χρῆσιν τῶν κατοίκων καὶ τῶν περὶ αὐτὴν χωρίων. Τοῦτο εἶναι σύμπτωσις περίεργος καὶ ἐντυχτὴ ἀξία μελέτης, διότι ἐνῶ πᾶσαι αἱ λοιπαὶ τῆς Ἰωνίας πόλεις ἐξηφανίσθησαν καὶ ἐπὶ τῆς θέσεως αὐτῶν ὑφθύνται μὲν σήμερον ταπειναὶ καὶ ἐλεειναὶ κῶμαι ὑπὸ ξενικὸν καὶ βαρβαρόφωνον ὄνομα, ὠκισμέναι δὲ ἐκ νεωτέρων τῆς Ἑλλάδος καὶ τῶν νήσων ἀποίκων, μόνον αἱ δύο αὗται πόλεις παρουσιάζονται εἰς τοὺς περιηγητάς τῆς ἀσιατικῆς Ἑλλάδος ὡς μαρτύρια τοῦ ἀρχαίου ἰωνικοῦ πολιτισμοῦ.

Ἡ παλαιὰ Φώκαια ἱδρύται σήμερον ἐφ' ἧς θέσεως εἶδε καὶ περιέγραψεν αὐτὴν ὁ Λίβιος ἐπὶ τῆς πρώτης χριστιανικῆς ἑκατονταετηρίδος. Ἀκρὰ πετρώδης ἐκτεινομένη τῆς ἡπείρου εἰσχωρεῖ εἰς τὸν κυκλοτερεῖ φωκικὸν κόλπον καὶ διαχωρίζει αὐτὸν εἰς δύο λαμπροὺς λιμενίσκους, ὧν ὁ μὲν πρὸς νότον

* Ἀνεγνώσθῃ τῇ 22 Ἀπριλίου.